

Asia:

**KUULEMINEN VESIENHOIDON KESKEISET KYSYMYKSET JA TYÖOHJELMA
SEKÄ YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI, VHA2**

1. KYMIJOEN-SUOMENLAHDEN VESIENHOITOALUE

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistyksen toimialueella suunnittelualueena on luontainen valuma-aluekokonaisuus Rautalammin reitti. Vesienhoitoalueella on tunnistettu hallinnolliset rajat, mutta raja-alueilla olevien vesistöjen tarkastelua ja vesienhoitotyötä on edelleen kehitettävä (Konnevesi). Mikäli jaettu viranomaisvastuu ei toimi tai ei ole riittävä, päävastuu ja tehtävät on selkeästi sovittava.

Yleiskuvauksessa on tiiviisti nostettu esille neljä painotusta tai kokonaisuutta. Tiivis sisävesikuvaus on kuulemisasiakirjaan riittävä, mutta tulevassa vesienhoitosuunnitelmassa tulisi kuvata ja mahdollisuuksien mukaan arvioida osa-alueiden vaikutus muihin alueisiin. Veden laadun ja hydrologian osalta vaikutussuunta on alaspäin, mutta vastaavasti kalakantojen osalta vaikutussuunta on useita lisääntymis-, vaellus- ja syönnösalueiden välillä. Tällainen tarkastelu toisi lisäarvoa vesienhoitoaluetason toiminnalle. Vesienhoitoalueen suunnittelualueet, ekologinen tila, riskinarvio, pohjavesialueet ja riskialueet ovat kylläkin esitetty havainnollisesti karttatarkasteluun.

Vaelluskalajoet on nostettu myös omaksi kokonaisuudeksi. Tässä olisi syytä esitellä myös sisävesien taimenkannat ja erityisesti Rautalammin reitti, jossa ei ole vaellusesteitä. Uhanalaisten lohikalakantojen sisällyttäminen vesienhoidon suunnitteluun ja vesienhoitotoimenpiteisiin on tarpeen. Tämän lisäksi myös kalatalous on laajemmin huomioitava vesienhoidossa. Tämä on mahdollista tulevien kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien kautta. On huolehdittava, ettei vesienhoidon vastuulla käsitellä pelkästään suojelua vaativia kalakantoja, koska kalatalouden toteutus säätelee merkittävästi uhanalasiakin kalakantoja. Kalavarojen hyödyntäminen ja suojelu on toteutettava laajalla paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella yhteistyöllä ministeriörajat ylittävästi.

Rautalammin reitin aluekuvaus on tiivis ja asiaperusteisia kuten muidenkin alueiden. Vesienhoitosuunnitelmaan aluekuvauksia tulee täydentää etenkin kalatalouden, mutta myös muiden vesien käyttömuotojen osalta. Uhanalaisten kalakantojen vahvistaminen sekä kalakannan rakenteen muuttaminen vesien tilan parantamiseksi ovat osa kalataloutta ja vaativat yhteensovittamista kalavarojen hyödyntämisen kanssa. Kalatalouden merkityksen kuvaus lisää myös vesistöjen arvoa ja arvostusta.

2. VESIENHOIDON KESKEISET KYSYMYKSET

Ehdotetut vesienhoidon keskeiset kysymykset vastaavat vesienhoidon toteutuksen nykyistä tarvetta.

Maatalouden ja metsätalouden kuormituksen vähentämisessä ns. perustaso ja -toimenpiteet tulee toteuttaa joka paikassa ja hehtaarilla. Sen sijaan tehostetut toimenpiteet tulee kohdentaa vaikuttavasti vesien tilatavoitteiden mukaisesti. Toimenpiteisiin on yhdistettävä myös vaikutusarviot, jotka vesienhoidossa ovat tähän saakka puuttuneet. Maataloudessa

ympäristötoimenpiteiden toteutuksen vastuu siirtyy yhä enemmän viljelijälle, jolloin tarvitaan toteuttamiskelpoisia, vaikuttavia ja tuottavuutta lisääviä toimenpiteitä. Neuvonta ja koulutus on suoritettava vuorovaikutteisesti, sillä käytännön kokemukset ovat välttämättömiä. Metsätaloudessa on huomioitava ja ratkaistava suuri toimijoiden määrä. Lisäksi on tunnistettava ohjaukseen kuten puun hinnoittelu eri-ikäisrakenteisessa metsänkasvatuksessa. Toimenpiteenä yksinkertaiset virtaamansäätöratkaisut on nostettava tärkeimmiksi toimenpiteiksi. Puun käytön lisääntyessä metsätalouden on myös määritettävä vesienhoidon tavoitteensa. Vesien tilatavoitteiden perusteella kuormitus ja vaikutukset eivät saisi lisääntyä.

Ilmastonmuutoksen vesistövaikutuksiin varautuminen on käsitelty aiempaa konkreettisemmin ja toimenpiteet ovat vaikuttavia jo nykytilanteessa.

Vesielinympäristöjen parantaminen ja vaelluskalakantojen vahvistaminen sisältää sekä vesistökuunnostukset että omana painotuksenaan uhanalaisten kalakantojen vahvistamisen. Vesistökuunnostuksissa on nostettu esiin ravintoketjukunnostus sekä hoitokalastussaaliin hyödyntäminen. Nämä ovat erinomaisia linjauksia. Huolimatta, että kyseessä on vesienhoidon asiakirja, tässä kohdassa tulee käsitellä hoitokalastuksen lisäksi myös vähemmän hyödynnetyn kalan pyynnin ja käytön lisääminen. Saaliin hyödyntäminen elintarvikkeena on edellytys hoitokalastuksen kustannustehokkaalle toteutukselle ja se tuo jatkuvuutta vesistöjen hoidolle sekä tuottaa lisäarvoa kustannusten sijaan. Kalavarojen kestävä ja monipuolinen hyödyntäminen on kustannustehokasta vesienhoitoa.

Nykyisellä hoitokaudella vesistöjen sisäinen kuormitus on tunnistettu ja seuraavalla sisäistä kuormitusta on pystyttävä myös alentamaan. Siten sisäisen kuormituksen alentaminen vaikuttavasti on oltava keskeisenä kysymyksenä. Useiden vesistöjen tilan paranemisen edellytyksenä on sisäisen kuormituksen alentaminen. Vastaavasti useimmiten vaikuttavimpana toimenpiteenä on kalakannan rakenteen muuttaminen. Biotalous vahvistumisen on mahdollistettava kalakannan rakenteen parantaminen samalla hyödyntäen saalis pääosin elintarvikkeena. Toteutus vaatii eri sektoreiden yhteistyötä ja toimintaketjun/-verkoston luomista.

Jätevesihaitat hallintaan kysymys on esitetty asiakirjassa tarkoituksenmukaisesti.

Vesistöjen tilan turvaaminen on tärkeä keskeinen kysymys, jota on aiemmin pitänyt vesienhoidossa erikseen muistuttaa. Nyt se saa tarpeen mukaisen painotuksen. Tässä asiakohdassa tuodaan esille ojitusten tarveharkinta. Vesien poisjohtamisesta ja kuivattamisesta on siirryttävä kohti vesitalouden hallintaa. Maatalouden osalta pellon vesitalouden hallinnalla varmistetaan satotasot äärisääolosuhteissa ja samalla vesistökuormitus alenee. Vastaavasti metsätaloudessa tulee toteuttaa pitkävaikutteisia ja virtausolosuhteita tasaavia ratkaisuja, mikä lisää kannattavuutta ja alentaa myös kuormitusta.

Toimeenpanon tehostamisessa rahoitus on esitetty asianmukaisesti ja on tunnistettu, että lisäksi tarvitaan aktivoivaa toimintaa. On huomattava, että viranomaisten lisäksi neuvontaa ja viestintää toteuttavat myös asiantuntijaorganisaatiot. Heillä on usein erinomainen ”kentän” tuntemus. Vesienhoidossa tulee kehittää alueellinen toimintamalli, jossa sovitaan eri tahojen tehtävistä, vastuista ja etenkin yhteistyöstä. Lisäksi vesien tilan parantamisen edellytyksenä ovat toimenpidekokonaisuudet, jotka koostuvat perusvesiensuojelutoimenpiteistä, velvoitetoimenpiteistä ja tehostetuista hoito- ja kunnostustoimenpiteistä. Nämä toimintatavat tehostavat kustannustehokkaasti toimeenpanoa. Asiakirjassa vapaaehtoisten toimenpiteiden vaihtoehtona on esitetty normiohjauksen tehostamista. Tämä tulisi asiakirjassa avata, sillä Pohjois-Savon alueella ajatus tuntuu hyvin ristiriitaiselta, uhkaavalta ja vesienhoidon periaatteiden vastaiselta.

Vesistöistä ja pohjavesistä tarvitaan riittävästi tietoa päätöksenteon perusteiksi sekä vaikuttavien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Kuten toimenpiteiden rahoituksessa myös riittävän tiedon

hankinnassa rahan lisäksi tärkeää on tarkoituksenmukaisten asioiden toteuttaminen. Seurantojen ja tarkkailujen kehittämiseksi saatikka laajentamiseksi on ensin selvitettävä nykyisten tulosten hyödyntäminen. Mitkä ovat tavoitteet ja vastaavatko tutkimustulokset näihin tarpeisiin. Valtionhallinnon seurantoja, muiden tahojen selvityksiä ja velvoitetarkkailuja on mahdollista kehittää siten, että ne tukevat toinen toistaan. On erittäin huolestuttavaa, että keskeisten kysymysten asiakirjassa yksipuolisesti mainitaan, että on harkittava toiminnanharjoittajien laajempaa osallistumista vesien tilan seurantaan. Toki hajakuormittajien tulee osallistua vesien tilan tarkkailuun ja yhteistarkkailut ovat hyvä työkalu liittää hajakuormitus mukaan. Riittävän tiedon hankinta on kuitenkin ratkaistava yhteisesti vesienhoidon periaatteiden mukaisesti. Uusia avauksia tarvitaan myös vesistötiedon hankinnassa, mutta on huomattava, että yksittäisten tulosten käyttöarvo on pieni.

Sekä kuormitustiedon että vesitiedon osalta tulee edetä siten, että ensin hyödynnetään nykyinen tietovaranto ja sen perusteella kehitetään kokonaisuutta. Lisäksi on tunnistettava ja ymmärrettävä työn tarve ja tavoite. Biologisen vesistötiedon lisäksi on huolehdittava riittävästä fysikaalis-kemiallisesta tiedosta. Fosfori- ja klorofyllipitoisuudet ovat välttämättömiä tilatavoitteiden kvantifioimiseksi, mitä ilman ei ole mahdollista määrittää tarvittavia toimenpiteitäkään. Vastaavasti riittävät happipitoisuustiedot mahdollistavat sisäisen kuormituksen mekanismien arvioinnin. Nykyisessä luokittelussa ei käytetä veden väriä eikä kemiallista hapenkulutusta, koska ne sisältyvät tyypittelyyn. Näitä tuloksia tarvitaan kuitenkin seurattaessa vesien tilan muuttumista ja vertailtaessa tilaa käyttäjien havaintoihin. Lisäksi seurannasta ja kuormituksen arvioinnista on siirryttävä vaikutusten arviointiin.

Pohjavedet ovat asiakirjassa käsitelty sille kuuluvalla tärkeydellä.

3. TYÖOHJELMA

Vesienhoidon toteutusta esitetään jatkettavan yhteistyössä. Tämä on edellytyksenä tulokselliselle työskentelylle, sillä yhteinen vastuullinen toiminta korostuu jatkossa yhä enemmän. Erityistä huomiota on kiinnitettävä vesienhoidon käsittelyä laajempaan kokonaisuuteen. Tämä edellyttää hallintorajojen ylittämistä kuten kalatalouden osalta on todettu. Yhteistyö on ulotettava myös seurantaohjelmien tarkistamiseen. Ilman yhteistyötä seurantojen, selvitysten, tutkimusten ja tarkkailujen kehittäminen ja yhteensovittaminen ei toteudu. Ulkoisen kuormituksen arvioinnin lisäksi on suoritettava sisäisen kuormituksen arviointia.

4. YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Asiakirjassa on esitetty kattavasti keskeiset tarkasteltavat vaikutukset.

5. LOPUKSI

Vesienhoidon toteutuksessa on huolehdittava, että eri toimijoilla on riittävä asiantuntemus ja kokonaisuuden ymmärrys sekä kansalaisilla riittävä tieto vesistämme.

Kuopiossa 6.7.2018

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry

Jukka Koski-Vähälä, toiminnanjohtaja